

Spletno mesto uporablja piškotke z namenom zagotavljanja spletnih storitev in funkcionalnosti, ki jih brez piškotkov ne bi moglo nuditi. Z obiskom in uporabo spletnega mesta soglašate z uporabo piškotkov. V REDU Več o piškotkih

Kritika

sl()gi

Maša Radi Buh, 13. 10. 2021

»United Female Obstacles«

Irena Z. Tomažin, Jule Flierl: U.F.O.: HOMMAGE TO KATALIN LADIK. Zavod Sploh / Špela Trošt, Alexandra Wellensiek, 10. 10. 2021.

Funkcionalnost na tem mestu mora za svoje delovanje namestiti piškotke, zato je trenutno onemogočena. Če jo želite omogočiti, sprejmite piškotke. V REDU

Foto: Marcandrea

Življenjska zgodba madžarsko-srbske umetnice **Katalin Ladik** se pridružuje mozaiku ženskih ustvarjalk, ki so bile ob izzivanju konvencijskih podob svojega družbenega spola deležne javnih napadov. Čeprav je s svojim radikalnim raziskovanjem na presečiščih zvočne poezije, glasu in performansa začela v avantgardnih šestdesetih letih, sta njena gola prezenca in surrealistična poezija tudi v intelektualnih krogih izzvali val odpora. Ženski glas, telo in izrekanje, ki ne ustrezajo olikanim maniram dobre mame in gospodinje, vzporedno z uradno monotono zgodovino prelomnih dogodkov 20. stoletja izrisujejo krogotok feminističnega delovanja in javnega odziva nanj – včasih navidezen boj z mlino na veter, ki pa ob pogledu na daljšo časovnico in dosežene spremembe postane manj donkihotsko obarvan. **Irena Z. Tomažin** in **Jule Flierl** v *U.F.O.: Poklon Katalini Ladik* elemente avtobiografskega umetniškega raziskovanja glasu in giba prepojita z odtisi potez opusa Katalin Ladik, ki se razpenjajo od zvočnih izsekov iz intervjujev do interpretacije njenega dela. Zvočnoperformativni homaž plete niti in povezave med dvema točkama v zgodovini in med tremi ustvarjalnimi opusi, da bi se poklonil pionirskemu delu umetnice, a ne zato, da bi njeno dediščino pustil v preteklosti, temveč da bi ji ponudil sodobno perspektivo.

Avantgardno obarvana estetska, dramaturška in uprizoritvena konstrukcija predstave deluje kot časovna kapsula, ki umeščena v sedanost omogoča zaznavo sprememb uprizoritvenih postopkov v zadnjih šestih desetletjih. Mozaični zlepek krajših prizorov, ki jih družijo enotna atmosfera odštekanosti, navihanosti in ekscentričnosti, nima več tako šokantnega, radikalnega, odbijajočega in prodornega učinka, kot ga je dosegal ob svojem nastanku. A prav fragmentarističen odmik od čiste koherentnosti v abstrakcijo in absurd zarisuje unikatne poteze, izvirajoče že iz samega kontinuiranega, fokusiranega in poglobljenega raziskovanja glasu in giba Irene Z. Tomažin v slovenskem prostoru. Uporaba glasu v predstavi ni le fizikalni posrednik za jezik, ampak ločeno od njega oživi skozi kompozicijo nedoločljivih zvokov, ki se izmuzavajo kakršnemu koli pomenskemu signaliziranju ter ostajajo v polju notranjega, lastnega in neoblikovanega človeškega glasu. Glas(ov)ni element predstave še vedno ustvarja podobo človeškega bitja, ki se kljub zgodovini eksperimentalnih poetičnih, gibalnih in performativnih praks ni uspela popolnoma otresti hegemonije lingvistično kompleksnejših jezikov. V kontekstu zahodne civilizacije so glas in glasovi pogosto nekaj živalskega, divjega in tujega – zato tudi zunajzemeljska bitja pogosto ozvočimo z glasovi, tonalno in frekvenčno drugačnimi od človeških. Če je jezik, kot ga poznamo, polje razumevanja in jasnega sporočanja, je tudi polje domačnosti, zemeljskosti, zahodnosti, človeškosti, intimnosti – kupa označevalcev, s katerimi pogosto impliciramo

ideje o razvitosti in intelektualni naprednosti. Če je glas nekaj lastnega in internega, je jezik bolj vsiljen od zunaj in formalističen ter tako v socialnih okoliščinah pogosto instrument normiranja.

Zvočnoperformativni homaž plete niti in povezave med dvema točkama v zgodovini in med tremi ustvarjalnimi opusi, da bi se poklonil pionirskemu delu umetnice, a ne zato, da bi njeno dediščino pustil v preteklosti, temveč da bi ji ponudil sodobno perspektivo.

V družbenem kontekstu obdobja ustvarjanja Katalin Ladik je glas ženske kot glas tujke in glas avantgardne in radikalne umetnice kot glas vesoljke, ki ne sledi zemeljskim pravilom. Povezava med njenim ustvarjanjem in neznanimi letečimi predmeti (njen opus vključuje tudi umetniški deli z naslovom *UFO* in *UFO Party* iz let 1968 in 1971) odzvanja v sami premisi predstave, saj v scenografsko-kostumografsko-konceptualnih taktikah poustvarja historično estetiko zunajzemeljstva in vesoljstva. Že z odločitvijo za namestitev gledalcev ob zadnjo steno odra, kjer lahko v pogled ujamejo celotno črno globino avditorija, se uprizoritev umesti v vesolje (na Zemlji). Manjša s stropa na vrvi viseča kvadratna stekla pa ob nežni osvetlitvi zasvetijo kot zvezde. Tomažin, Flierl in njuna glasova po univerzumu Katalin Ladik potujejo skozi postaje petja, pripovedovanja informacij o umetnici in premišljevanja odnosa med telesom in glasom, kjer slednji alternira med bivanjem v telesu in zunaj njega.

Scenografija in kostumografija sta člena, ki ključno oblikujeta te kontemplacije, saj ponujata mnogo elementov, ki omogočajo distorzijo enotne (semiotične) podobe človeka. Moment ekternalizacije glasu je tako poudarjen z objektivizacijo, ko manjši zvočniki (zvočnik **Nicola Ratti**), vpleteni v cofe na koncu dolgih belih vrvi, posredujejo osebna pričevanja o (umetniškem) raziskovanju lastnih glasov. Ta se ob vihtenju okrog obeh teles naenkrat transformirata v znane leteče predmete in potujeta v lastni orbiti. Kostumi (**Jean-Paul Lespagnard**), po kroju podobni pončom, a z barvno, cufasto in resasto topografijo, zakrivajo detajlirani silhueti teles, kar pozneje performerka omogoči, da skrijeta glavi ter se pretvorita v fluidno amebasto bitje. V kombinaciji s postavitvijo pred že omenjena stekelca pa z minimalističnim postopkom ustvarijo fascinantne distorzirane, že skoraj znanstvenofantastične podobe živih bitij z napihnjenimi glavami in ovalnimi telesi. Vsi ti prijemi, ki navdih črpajo prav iz absurda, abstrakcije in eksperimentalizma šestdesetih let, utelešajo odtujenost, vesoljskost in zunajzemeljskost, ki so vtakani v mnoge

aspekte življenja in ustvarjanja Katalin Ladik, Irene Z. Tomažin in Jule Flierl. Uprizoritveni tempo zaniha v trenutkih informativnega pripovedovanja o umetnici, saj impresije, temelječe na prepletu zvoka, glasu in vizualij, zamenja z govorom. Dramaturška epizodičnost (**Kata Krasznahorkai**) sicer odseva formo homaža, saj prikazuje selekcijo prizorov, ki uprizarjajo drugost (tujega) jezika, radikalne umetnosti in notranjega glasu ter pri tem težijo k odtisu atmosfere avantgardnega performansa. A predstava je najprodornejša prav takrat, ko ne pristaja na tradicionalno formo komuniciranja, torej na jezik, temveč ko zastane, postoji in biva v fuziji vseh tujosti.

Kata Krasznahorkai, Nicola Ratti, Jean-Paul Lespagnard

POVEZANI DOGODKI

UPRIZORITEV
